

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY

Přístup k integraci na základních školách

(Projekt diplomové práce)

Metodologie 2

Vypracovala: Jitka Mácová (učo 322496)

Brno, 30. 5. 2012

1) Téma, problém otázka, úvod a cíle výzkumu. Formulujte téma, problém, otázku svého výzkumu. Napište úvod (nejméně 1 odstavec), v němž představíte téma, vysvětlíte, co chcete zkoumat a proč je to zajímavé (přínosné). V dalším odstavci formulujte cíle vašeho výzkumu.

Téma: Přístup k integraci na základních školách

Problém: Přístup k integraci na základních školách hlavního vzdělávacího proudu a na základních školách s alternativním vzděláváním

Hlavní výzkumná otázka: Jaký je přístup k integraci na základních školách hlavního vzdělávacího proudu a na základních školách s alternativním vzděláváním?

Tato diplomová práce se bude zabývat porovnáním přístupu základních škol hlavního vzdělávacího proudu a základních škol s alternativním vzděláváním k integraci dětí se zdravotním postižením. Integrace je chápána jako vytvoření podmínek pro vzdělávání žáků se zdravotním postižením a jejich samostatný pohyb po škole. Z různých stran se objevují názory, že v alternativním školství je přístup k integraci obecně kladnější, při přemýšlení nad tématem jsem však nenalezla vědecké podklady, které by dokazovaly, že tomu tak skutečně je. Právě proto jsem se rozhodla směřovat výzkum tímto směrem.

Cílem výzkumu je porovnat přístup k integraci na základních školách hlavního vzdělávacího proudu a na školách s alternativním vzděláváním v Kraji Vysočina, v Jihomoravském kraji a ve Zlínském kraji. V odborné rovině přispěje výzkum ke zjištění stavu přístupu k integraci na základních školách hlavního vzdělávacího proudu a na základních školách s alternativním vzděláváním. V rovině praktické se pak může stát inspirací pro rodiče při rozhodování, jestli své dítě přihlásí na školu hlavního vzdělávacího proudu nebo na školu s alternativním vzděláváním. Pro pedagogické pracovníky může být impulsem ke zlepšování podmínek pro integraci dětí se zdravotním postižením.

2) Hlavní výzkumná otázka (1) a vedlejší výzkumné otázky (maximálně 5)

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaký je přístup k integraci na základních školách hlavního vzdělávacího proudu a na základních školách s alternativním vzděláváním?

Vedlejší výzkumné otázky:

1. Je preferována skupinová nebo individuální integrace?
2. Existuje rozdíl v počtech integrovaných dětí s jednotlivými druhy zdravotního postižení?

3. Existuje rozdíl v počtech integrovaných dětí na 1. a 2. stupni základní školy?
4. Je při školách s integrovanými žáky zřízena funkce speciálního pedagoga?
5. Jsou na školách pedagogové se speciálně-pedagogickým vzděláním?

3) Uved'te, zda jste si vybrali kvalitativní nebo kvantitativní výzkumnou strategii a proč jste se tak rozhodli (souvislý text, 1 odstavec).

Pro výzkum jsem zvolila kvantitativní výzkumnou strategii, jelikož cílem diplomové práce je zjistit stav přístupu k integraci ve třech krajích České republiky (Vysočina, Jihomoravský a Zlínský). Kvalitativním výzkumem by nebylo možné zmapovat tento stav celoplošně, zjištěné skutečnosti by vypovídaly pouze o konkrétních případech, což není cílem této diplomové práce. Proto jsem zvolila kvantitativní výzkumnou strategii, skrze kterou je možné získat informace z většího počtu škol a dojít k reprezentativnímu výsledku, který bude vypovídat o stavu přístupu k integraci ve výše zmíněných krajích.

4) Hypotézy (minimálně 3)

1. Na základních školách s alternativním vzděláváním je integrováno více dětí se zdravotním postižením než na základních školách hlavního vzdělávacího proudu.
2. Individuální formou integrace je integrováno více dětí se zdravotním postižením než skupinovou formou integrace.
3. Na 1. stupni základní školy je integrováno více dětí se zdravotním postižením než na 2. stupni základní školy.

5) Seznam všech používaných konceptů a jejich definice (konceptualizace) a seznam indikátorů (operacionalizace)

1. hypotéza

- **koncept:** integrace dětí se zdravotním postižením
  - **definice:** „*Děti a žáci se zdravotním postižením mohou být integrováni (začleňováni) do běžných tříd mateřské, základní nebo střední školy...*“
Podmínkou je zajištění odborné speciálně pedagogické péče a diagnostický posudek na žáka zpracovaný speciálně pedagogickým centrem nebo pedagogicko-psychologickou poradnou. (Průcha J. a kol. 2003, s. 87)
  - **indikátory:**
    - **indikátor 1:** speciálně pedagogická péče – asistent pedagoga, školní speciální pedagog, školní psycholog, speciální učebnice, speciální

učební pomůcky (kompenzační a didaktické), speciální vyučovací předměty, předměty speciálně pedagogické péče

- **indikátor 2:** spolupráce se školskými poradenskými zařízeními – speciálně pedagogické centrum, pedagogicko-psychologická poradna

- **koncept:** vzdělávací program

- **dimenze konceptu:** alternativní škola

- **definice:** Alternativní škola je „*obecný termín pokrývající všechny druhy škol (soukromé i státní, veřejné), které mají jeden podstatný rys: odlišují se od hlavního proudu standardních (běžných, normálních) škol určité vzdělávací soustavy.*“ (Průcha J. a kol. 2003, s. 16)

- **indikátory**

- **indikátor 1:** reformní školy – Daltonská, Montessori, Waldorfská
- **indikátor 2:** inovativní školy – Začít spolu, Zdravá škola, Integrovaná tematická výuka

- **dimenze konceptu:** škola běžného vzdělávacího proudu

- **definice:** Škola běžného vzdělávacího proudu je škola, která nepracuje dle programů reformní ani inovativní školy.

- **indikátory:**

- **indikátor 1:** nepracuje dle programu reformních škol (Daltonská, Montessori, Waldorfská)
- **indikátor 2:** nepracuje dle programu inovativních škol (Začít spolu, Zdravá škola, Integrovaná tematická výuka)

2. hypotéza

- **koncept:** integrace dětí se zdravotním postižením

- **definice:** „*Děti a žáci se zdravotním postižením mohou být integrováni (začleňováni) do běžných tříd mateřské, základní nebo střední školy...*“
Podmínkou je zajištění odborné speciálně pedagogické péče a diagnostický posudek na žáka zpracovaný speciálně pedagogickým centrem nebo pedagogicko-psychologickou poradnou. (Průcha J. a kol. 2003, s. 87)

- **indikátory:**

- **indikátor 1:** speciálně pedagogická péče – asistent pedagoga, školní speciální pedagog, školní psycholog, speciální učebnice, speciální

učební pomůcky (kompenzační a didaktické), speciální vyučovací předměty, předměty speciálně pedagogické péče

- **indikátor 2:** spolupráce se školskými poradenskými zařízeními – speciálně pedagogické centrum, pedagogicko-psychologická poradna

- **koncept:** forma integrace

- **dimenze konceptu:** individuální

- **definice:** Individuální forma integrace spočívá v individuálním zařazení žáka do libovolné školní třídy. (Průcha J. a kol. 2003, s. 88)
- **indikátor:** individuální zařazení žáka do třídy

- **dimenze konceptu:** skupinová

- **definice:** Skupinová forma integrace spočívá ve vytvoření speciálních tříd při běžné škole. (Průcha J. a kol. 2003, s. 87-88)
- **indikátor:** speciální třída při běžné škole

3. hypotéza

- **koncept:** integrace dětí se zdravotním postižením

- **definice:** „*Děti a žáci se zdravotním postižením mohou být integrováni (začleňováni) do běžných tříd mateřské, základní nebo střední školy...*“
Podmínkou je zajištění odborné speciálně pedagogické péče a diagnostický posudek na žáka zpracovaný speciálně pedagogickým centrem nebo pedagogicko-psychologickou poradnou. (Průcha J. a kol. 2003, s. 87)

- **indikátory:**

- **indikátor 1:** speciálně pedagogická péče – asistent pedagoga, školní speciální pedagog, školní psycholog, speciální učebnice, speciální učební pomůcky (kompenzační a didaktické), speciální vyučovací předměty, předměty speciálně pedagogické péče
- **indikátor 2:** spolupráce se školskými poradenskými zařízeními – speciálně pedagogické centrum, pedagogicko-psychologická poradna

- **koncept:** stupeň základní školy

- **dimenze konceptu:** 1. stupeň

- **definice:** 1. stupeň základní školy sestává z prvního až pátého ročníku.
- **indikátor:** první až pátý ročník

- **dimenze konceptu:** 2. stupeň

- **definice:** 2. stupeň základní školy sestává z šestého až devátého ročníku.
- **indikátor:** šestý až devátý ročník

6) Návrh metody sběru dat, výzkumné populace a vzorku. Jak budete sbírat data? Co/kdo bude vaší výzkumnou jednotkou? Kdo bude vaší populací a vzorkem (máte-li ve výzkumu populaci a vzorek)? Jak je vyberete a kontaktujete? Od kolika výzkumných jednotek plánujete sbírat data? Souvislý text.

Sběr dat proběhne pomocí dotazníku, který bude prezentován na internetu. Populací budou učitelé základních škol z krajů Vysočina, Jihomoravského a Zlínského (za každou školu, která se dostane do výzkumu jeden učitel). Vzorek bude vybrán pomocí náhodného výběru víceúrovňového (nejdříve stratifikovaný – jednotlivé kraje, v rámci krajů pak systematický výběr škol, v rámci škol náhodný výběr učitele). Kontakt proběhne pomocí e-mailů zasláných ředitelům vybraných škol. Základní soubor čítá zhruba 1000 škol (na každou školu jeden učitel), výběrový soubor tedy bude obsahovat asi 300 škol (na každou školu jeden učitel).

7) Úryvek z připravovaného nástroje sběru dat – z dotazníku nebo scénáře rozhovoru (včetně úvodu dotazníku, minimálně deset otázek i s variantami odpovědí), případně popis designu experimentu, pozorovacího schématu atd.

Dobrý den,

jmenuji se Jitka Mácová a jsem studentkou 2. ročníku magisterského studia Speciální pedagogiky. V diplomové práci se věnuji přístupu k integraci na ZŠ hlavního vzdělávacího proudu a na ZŠ s alternativním vzděláváním v krajích Vysočina, Jihomoravském a Zlínském.

Touto cestou Vás žádám o vyplnění níže uvedeného dotazníku. Dotazník obsahuje otázky týkající se integrace na ZŠ, ve které pracujete. Vyplnění dotazníku Vám zabere přibližně 15 minut.

Vyplněním dotazníku přispějete k možnosti porovnat současný stav přístupu k integraci na ZŠ hlavního vzdělávacího proudu a na ZŠ s alternativním vzděláváním. Výsledky výzkumu mohou být inspirací pro rodiče i pro ZŠ, na které pracujete.

Předem Vám děkuji za Váš čas, který věnujete vyplnění dotazníku.

1. **Uved'te typ Vaší ZŠ.**
  - a. malotřídní (více ročníků 1. stupně v jedné třídě)
  - b. pouze 1. stupeň (v každé třídě pouze jeden ročník)
  - c. úplná (1. až 9. ročník)
2. **Uved'te druh Vaší ZŠ.**
  - a. reformní škola (Daltonská, Montessori, Waldorfská)
  - b. inovativní škola (Začít spolu, Zdravá škola, Integrovaná tematická výuka)
  - c. škola využívající prvky reformních nebo inovativních škol
  - d. škola hlavního vzdělávacího proudu
3. **Vyberte, kteří z níže uvedených poradenských pracovníků pracují ve Vaší ZŠ.**
(možnost označit více odpovědí)
  - a. školní speciální pedagog
  - b. školní psycholog
  - c. žádný z uvedených
4. **Jsou na Vaší ZŠ pedagogové se speciálně pedagogickým vzděláním?**
  - a. ano
  - b. ne
5. **Jakou specializaci mají vystudovanou?** *(možnost označit více odpovědí)*
  - a. psychopedie (mentální postižení)
  - b. somatopedie (tělesné postižení)
  - c. oftalmopedie (zrakové postižení)
  - d. surdopedie (sluchové postižení)
  - e. logopedie (vady řeči)
  - f. specifické poruchy učení (dyslexie a další)
  - g. kombinované vady
6. **Uved'te počet žáků Vaší ZŠ.**
  - a. do 60 žáků
  - b. 61 až 120 žáků
  - c. 121 až 300 žáků
  - d. 301 až 600 žáků
  - e. více než 600 žáků
7. **Jsou na Vaší škole integrováni žáci se zdravotním postižením?**
  - a. ano
  - b. ne

8. Jaký druh zdravotního postižení integrovaní žáci mají? (možnost zaškrtnout více odpovědí)

- a. mentální
- b. tělesné
- c. zrakové
- d. sluchové
- e. vady řeči
- f. specifické poruchy učení (dyslexie a další)
- g. kombinované vady

9. Uveďte počet žáků integrovaných *individuálně* (v běžných třídách) na 1. stupni Vaší ZŠ.

- a. 0 žáků
- b. 1 až 5 žáků
- c. 6 až 10 žáků
- d. 11 až 20 žáků
- e. 21 až 30 žáků
- f. 31 až 40 žáků
- g. více než 40 žáků

10. Uveďte počet žáků integrovaných *individuálně* (v běžných třídách) na 2. stupni Vaší ZŠ.

- a. 0 žáků
- b. 1 až 5 žáků
- c. 6 až 10 žáků
- d. 11 až 20 žáků
- e. 21 až 30 žáků
- f. 31 až 40 žáků
- g. více než 40 žáků

11. Uveďte počet žáků integrovaných *skupinově* (speciální třídy) na 1. stupni Vaší ZŠ.

- a. 0 žáků
- b. 4 až 14 žáků
- c. 15 až 28 žáků
- d. 29 až 42 žáků
- e. více než 42 žáků

12. Uved'te počet žáků integrovaných skupinově (speciální třídy) na 2. stupni Vaší ZŠ.

- a. 0 žáků
- b. 4 až 14 žáků
- c. 15 až 28 žáků
- d. 29 až 42 žáků
- e. více než 42 žáků

8) Zamyšlení se nad možnými praktickými a etickými problémy při výzkumu (souvislý text, minimálně 1 odstavec) Jaké praktické a etické problémy budete ve výzkumu pravděpodobně řešit? Máte představu o tom, jak?

Začnu etickými problémy. Vzhledem k metodě sběru dat (anonymní dotazník) a sbíraným datům samotným si myslím, že etické problémy by se při výzkumu vyskytnout neměly. Alespoň nyní mě nenapadá, že by některá otázka měla být nějak eticky závažná a respondenti by na ni nechtěli z toho důvodu odpovědět, i když bude dotazník anonymní.

Praktické problémy by se mohly vyskytnout při zadávání dotazníku do internetové podoby, ale ty se zcela jistě budou dát zvládnout nastudováním podkladů pro zadávání, případně metodou pokus omyl. Další problémy by mohly nastat s návratností dotazníků. Vycházím z předchozích zkušeností, které uváděli ve svých pracích jiní výzkumníci. Pravděpodobně bude nutné provést minimálně dvě obeslání ředitelů škol a zajistit dvě výzkumná období, aby návratnost byla dostatečná. Je tedy nutné, aby do odevzdání práce zbýval dostatek času na dvě výzkumná období (asi měsíční) a na zpracování dat a jejich převedení do písemné podoby.

9) Seznam relevantní literatury (minimálně 10 položek) dle platné citační normy.

Alternativní školy [online]. © 2008 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.alternativniskoly.cz/>.

GRECMANOVÁ, H.; URBANOVSKÁ, E. *Waldorfská škola*. Vyd. 1. Olomouc : Hanex, 1996. 145 s. ISBN 80-85783-09-6.

HÁJKOVÁ, V.; STRNADOVÁ, I. *Inkluzivní vzdělávání : [teorie a praxe]*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2010. 216 s. ISBN 978-80-247-3070-7.

LUDWIG, H. Překl. RÝDL, K. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou : (praxe reformně pedagogické koncepce)*. Vyd. 2. Praha [sic?] : Univerzita Pardubice, 2008. 104 s. ISBN 978-80-7395-049-1.

MÜLLER, O. a kol. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2001. 289 s. ISBN 80-244-0231-9.

PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Vyd. 3. přeprac. a rozš. Brno : Paido, 2010. 401 s. ISBN 978-80-7315-198-0.

RÖHNER R.; WENKE, H. Překl. ČECHOVÁ, K. *Daltonské vyučování : stále živá inspirace*. Brno : Paido, 2003. 156 s. ISBN: 80-7315-041-7.

RÝDL, K. *Metoda Montessori pro naše dítě : inspirace pro rodiče a další zájemce*. Vyd. 2., přeprac. a dopl. Pardubice : FF Univerzity Pardubice, 2007. 199 s. ISBN 978-80-7395-004-0.

VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika : integrace školní a sociální*. Vyd. 2. rozš. a přeprac. Brno : Paido, 2004. 463 s. ISBN 80-7315-071-9.

WENKE, H.; RÖHNER R. *Ať žije škola : daltonská výuka v praxi*. Brno : Paido, 2000. 125 s. ISBN: 80-85931-82-6.

ZUZÁK, T.; ŠIMEK, P. *Hledání vztahu jako základ pedagogiky*. Vyd. 2., upr. Hranice : Fabula, 2004. 102 s. ISBN 80-86600-16-5.

Zdroje

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Vyd. 4., aktualizované. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

Alternativní školy [online]. © 2008 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.alternativniskoly.cz/>.

Zajímavé téma, pečlivě zpracovaný projekt.